

میزان توانمندی مربیان در اجرای برنامه‌های تربیتی

عبدالامیر گیلک

مقدمه

با پیروزی انقلاب اسلامی تحول عمیقی در کلیه شئون و ابعاد زندگی فردی و اجتماعی مردم ایران ایجاد گردید. یافتن نظام الهی و ارزش‌های اسلامی بر مقدرات کشور لازم گردید همه نهادها و ارگانهایی که با اهداف غیردینی بنا نهاده شده، بودند، تغییر ماهوی داده و خود را با روند انقلاب و باورهای دینی همسو و هماهنگ نمایند. آموزش و پرورش که وظیفه تربیت فرزندان این مرز و بوم و تأمین نیروی انسانی و مدیران آینده کشور را به عهده دارد لزوم تغییرات اساسی در مبانی، اهداف، اصول، روشها، ساختار، نیروی انسانی و... را بیشتر از هر مجموعه دیگری احساس می‌نمود.

امور تربیتی و مربیان پرورشی بعنوان سربازان خط مقدم این تغییر و تحول عظیم در نظام تعلیمی و تربیتی، طی سالیان متمادی تلاش و کوشش دلسوزانه و متعهدانه به این مهم کمر همت بسته و به نتایج چشمگیری نیز نایل آمده‌اند. حال پس از گذشت این سالیان و حضور مربیان در مدارس، و با توجه به برنامه‌های اساسی در جهت ارزیابی از وضع موجود و بنا هدف تدارک شرایط مطلوب و نظامدار ضروری می‌نماید که این تلاش‌ها به محک ارزیابی و سنجش آزموده شود تا میزان توفیق یا عدم

شناسایی و با مطالعه دقیق، چراغی فراری برنامه‌ریزان فراهم آید.
لزوم مطالعه و بررسی در خصوص توانمندی مربیان پرورشی را می‌توان در مقوله‌های زیر خلاصه نمود:

۱ - بررسی وضع موجود جهت طراحی مناسب وضع مطلوب
۲ - نبود و کمبود اطلاعات و تحقیقات مسند و منسجم در این خصوص
۳ - طراحی نظام آموزش و پرورش عمومی متکی بر این یافته‌های پژوهشی
سئوال عمده این بررسی عبارت است:
آیسا مربیان پرورشی در اجرای برنامه‌های تربیتی از توانمندی (کارآیی) لازم برخوردارند؟ این سئوال در ارتباط با متغیرهای زیر مورد مطالعه قرار خواهند گرفت:

- الف - استان‌های مورد مطالعه (هفت استان)
ب - گروه‌های مورد مطالعه (مدیران، مربیان و معلمان)
ج - جنس گروه‌های پاسخ دهنده
د - وضعیت تاهل گروهها
ه - مدارک تحصیلی آزمودنی‌ها
و - رشته‌های تحصیلی
ز - سن پاسخ‌دهندگان
ح - سوابق خدمتی گروه‌های پاسخ

دهنده
ط - سوابق مربوط به مربیگری گروهها
ی - دوره‌های ضمن خدمت طی شده توسط گروه‌های پاسخ دهنده

روش

از میان جامعه آماری مدیران، مربیان پرورشی و معلمان مدارس راهنمایی سراسر کشور نمونه‌ای به تعداد ۱۴۱۲ نفر به ترتیب ۴۸۵ مدیر، ۵۲۷ مربی و ۴۰۰ معلم انتخاب گردیده‌اند. بر اساس نمونه‌گیری استانهای آذربایجان شرقی، ایلام، بوشهر، خراسان، شهر تهران، مازندران و هرمزگان برگزیده و به پرسشنامه پژوهش پاسخ گفتند.

ابزار پژوهش پرسشنامه‌ای محقق ساخته بوده که طی دو مرحله به ساخت آن اقدام گردید در مرحله اول پس از بررسی ادبیات و مطالعات نظری پرسشنامه مقدماتی مشتمل بر ۴۸ سئوال تهیه و در یک گروه ۴۵ نفری اجرا گردید و در مرحله دوم پس از تجزیه و تحلیل پاسخ‌های آرایه شده پرسشنامه اصلی در سه بخش تهیه و برای اجرای نهایی مهیا گردید.
جهت بررسی سئوالات، پژوهش از دو دسته آمار بهره گرفته شد:
الف - آمار توصیفی که در این سطح از

شاخص‌های فراوانی، درصد و میانگین داده‌ها استفاده شد.

ب - آمار استنباطی که در این قسمت از آزمون غیر پارامتریک مجذور خسی (X^2) کمک گرفتیم و در ادامه محاسبات از ضریب تجانس (ضریب توافقی C) استفاده گردید.

در اجرای پژوهش ضمن شناسایی نیروهای همکار و مجریان استانی، اقدام به برپایی گردهمایی توجیهی گردید و مضاف

بر توضیحات اجرای - عملیاتی لازم به مجریان استانی، تقویم زمانی اجرا و ارسال پرسشنامه‌ها اعلام و ابلاغ گردید. پس از اجرای پرسشنامه‌ها امر انتقال اطلاعات به کامپیوتر (رایانه) و انجام تجزیه و تحلیل داده‌ها آغاز گردید.

یافته‌ها

پیرامون میزان توانمندی مربیان پرورشی در اجرای برنامه‌های تربیتی در

مجموع و به تفکیک استان‌ها نتایج زیر حاصل گردید:

در استان آذربایجان شرقی میزان توانمندی مربیان در حد بسیار بالایی گزارش گردید به نحوی که (۸۶) درصد پاسخ‌ها به دو گروه نمرات بالاتر از میانگین اختصاص یافته است.

جدول شماره (۱) نمرات مربوط به میزان توانمندی مربیان در مجموع استانها

درصد	فراوانی	شاخص
		نمرات
۳/۸	۵۴	۴۶-۹۲
۱۱	۱۵۵	۹۳-۱۳۸
۴۳/۸	۶۱۸	۱۳۹-۱۸۴
۴۱/۴	۵۸۵	۱۸۵-۲۳۰
۱۰۰	۱۴۱۲	جمع

مشاهده می‌شود به دو گروه اولیه نمرات (۱۴/۸) درصد توزیع در مجموع تعلق گرفته است که این میزان پایین‌تر از شاخص مربوطه (۱۳۸) می‌باشد.

گروه نمرات (۱۳۹-۱۸۴) ۴۳/۸ درصد و گروه نمرات (۱۸۵-۲۳۰) ۴۱/۴ درصد را بدست آورده‌اند که در مجموع این دو گروه (۸۵/۲) درصد سهم توزیع را کسب نموده‌اند که نمایانگر اعتقاد پاسخ دهندگان به توانمندی مربیان و عملکرد موفقیت آمیز آنان می‌باشد.

دو گروه پاسخ‌های بالاتر از میانگین اختصاص یافته است.

در استان مازندران (۸۱/۴) درصد پاسخ‌ها به نمرات بالاتر از میانگین تعلق گرفته است.

در استان هرمزگان نیز (۸۳/۳) درصد پاسخ‌ها به نمرات بالاتر از شاخص متوسط مربوط می‌شود.

جدول (۱) نتایج مربوط به میزان توانمندی مربیان پرورشی را در اجرای برنامه‌های تربیتی در مجموع استانها، گروهها و جنس نشان می‌دهد. همانگونه که

در استان ایلام (۸۳/۳) درصد نمرات به میزان توانمندی مربیان پرورشی در حد بالاتر از شاخص متوسط تعلق گرفته است. در استان بوشهر نیز بترتبی نمرات بالاتر از میانگین به طور چشمگیری مشاهده می‌شود به طوری که (۸۱/۴) درصد پاسخ‌ها به این نمرات اختصاص یافته است.

در استان خراسان (۸۶/۸) درصد پاسخ گروهها به نمرات بالاتر از شاخص تعلق گرفته است. در شهر تهران (۸۶/۹) درصد نمرات به

جدول شماره ۲ - میزان توانمندی مربیان به تفکیک جنس در مجموع استانها

جمع		مونث		مذکر		جنس
P	F	P	F	P	F	شاخص
۳/۸۱	۵۴	۲/۱۲	۳۰	۱/۶۹	۲۴	نمرات ۴۶-۹۲
۱۰/۹۷	۱۵۵	۴/۶۷	۶۶	۶/۳	۸۹	۹۳-۱۳۸
۴۳/۷۶	۶۱۸	۱۷/۴۲	۲۴۶	۲۶/۳۴	۳۷۲	۱۳۹-۱۸۴
۴۱/۴۲	۵۸۵	۲۳/۹۳	۳۳۸	۱۷/۴۹	۲۴۷	۱۸۵-۲۳۰
۱۰۰	۱۴۱۲	۴۸/۱۴	۶۸۰	۵۱/۸۲	۷۳۲	جمع

در مجموع بیشترین سهم اختصاصی به ترتیب به دو گروه نمرات (۱۳۹/۱۸۴) و (۱۸۵-۲۳۰) اختصاص یافته است این دو گروه به ترتیب ۲۳/۷۶ و ۴۱/۲۲ درصد از سهم توزیع را بدست آورده‌اند. به صورت تفکیکی نیز گروه مذکور دارای ۲۶/۳۲ و ۱۷/۴۹ سهم درصدی در گروههای نمرات (۱۳۹-۱۸۴) و (۱۸۵-۲۳۰) می‌باشد و درصد اختصاصی گروه مؤثر در همین دو

گروه نمرات به ترتیب ۱۷/۴۲ و ۲۳/۹۳ است. بدین ترتیب ۲۳/۸۳ درصد نمرات گروه مذکور به دو گروه نمرات انتهایی جدول اختصاص یافته است و این درصد برای گروه مؤثر ۴۱/۳۵ گزارش شده است و تنها ۱۴/۷۸ درصد نمرات به دو گروه نمرات (۹۲-۴۶) و (۱۳۸-۹۳) تعلق گرفته است. پیرامون این سؤال که آیا جنس

گروههای پاسخ دهنده تأثیری در اظهار نظر آنها پیرامون توانمندی مربیان پرورشی داشته است یا نه؟ نتایج نشان داد که عامل جنسیت تأثیری در اظهار نظر پیرامون توانمندی مربیان پرورشی نداشته است و تفاوت‌های گزارش شده بین گروهها بلحاظ آماری دارای معنا نمی‌باشند.

جدول شماره ۳ - میزان توانمندی مربیان به تفکیک گروهها در مجموع استانها

جمع		معلمان		مربیان		مدیران		گروهها
P	F	P	F	P	F	P	F	شاخص
۳/۸۱	۵۴	۱/۳۴	۱۹	۰/۹۲	۱۳	۱/۵۵	۲۲	نمرات ۴۶-۹۲
۱۰/۹۷	۱۵۵	۳/۵۴	۵۰	۳/۱۱	۲۴	۲/۳۲	۶۱	۹۳-۱۳۸
۴۳/۷۵	۶۱۸	۱۱/۸۲	۱۶۷	۱۷/۱۳	۲۲۲	۱۴/۸	۲۰۹	۱۳۹-۱۸۴
۴۱/۴۱	۵۸۵	۱۱/۶۱	۱۶۴	۱۶/۱۴	۲۲۸	۱۳/۶۶	۱۹۳	۱۸۵/۲۳۰
۱۰۰	۱۴۱۲	۲۸/۳۱	۲۰۰	۳۷/۳	۵۲۷	۳۲/۳۳	۴۸۵	جمع

در دو گروه نمرات ۴۶-۹۲ و ۹۳-۱۳۸ که نمرات پایین‌تر از میانگین مقیاس را تشکیل می‌دهند گروه مدیران دارای سهم درصدی بیشتری نسبت به دو گروه دیگر پاسخ دهندگان می‌باشند و پس از آن گروه معلمان قرار گرفته است. در گروه نمرات ۱۳۹-۱۸۴ سهم گروه مربیان بیش از دو گروه دیگر است که گروه مدیران پس از آن قرار گرفته است. در گروه نمرات ۱۸۵-۲۳۰ نیز سهم درصدی گروه مربیان بیش از دو گروه دیگر است و دو گروه مدیران و معلمان به ترتیب ۱۳/۶۶ و ۱۱/۶۱ درصد را به خود اختصاص داده‌اند. در مجموع دو گروه نمرات بالاتر از میانگین (۱۳۸) مدیران ۲۸/۲۷، مربیان ۳۳/۲۷ و معلمان ۲۳/۴۳ درصد سهم توزیع را به خود اختصاص داده‌اند. راجع به اعتقاد به توانمندی مربیان پرورشی در گروههای مختلف پاسخ دهنده (مدیر، مربی و معلم) نتایج نشان داد که

تفاوت در بین پاسخ‌های ارائه شده از جانب گروهها از لحاظ آماری دارای معنا و مفهوم آماری است. به عبارتی پاسخ‌های ارائه شده پیرامون توانمندی مربیان وابسته به گروه‌هایی است که اعلام نظر نموده‌اند. بر اساس محاسبه ضریب تجانس این دو متغیر عدد (۰/۰۸۶) حاصل گردید که نشانگر ارتباط ضعیف بین این دو متغیر می‌باشد. سهم درصدی نمرات کمتر از میانگین در گروه مدیران بیش از دو گروه دیگر بوده است و پس از آن معلمان دارای بیشترین سهم از توزیع درصدی بوده‌اند. در مقابل در گروه نمرات بالاتر از میانگین مربیان پرورشی دارای بیشترین سهم درصدی بوده‌اند و گروههای مدیران و معلمان در رده‌های بعدی جای گرفته‌اند. دیگر سؤال بررسی این بوده است که: آیا بین اظهار نظر پیرامون توانمندی مربیان پرورشی و وضعیت تأهل آنان ارتباطی وجود دارد یا نه؟

نتایج حاصل از آزمون آماری نشان داد که تفاوت بین پاسخ‌های دو گروه از لحاظ آماری معنادار می‌باشد. (۷۷/۱۱) درصد پاسخ‌های گروه متأهل‌ها در نمرات بالاتر از میانگین متمرکز گشته است و در گروه مجردها این رقم (۸/۲۷) گزارش گردیده است. میزان همبستگی بدست آمده برای این دو متغیر (وضعیت تأهل و میزان توانمندی) عدد (۰/۰۷۲) می‌باشد که نمایانگر ارتباط ضعیف بین این دو می‌باشد. آیا نوع مدارک تحصیلی گروههای پاسخ دهنده تأثیری در اظهار نظر آنها پیرامون توانمندی مربیان پرورشی دارد؟ در پاسخ به این سؤال نتایج نشان داد که تفاوت‌های بین پاسخ‌ها دارای معنا و مفهوم آماری نمی‌باشد. به عبارتی نوع مدارک تحصیلی گروهها تأثیری در اظهار نظر آنها پیرامون توانمندی مربیان پرورشی ندارد. بیشترین سهم درصدی در دو گروه

نمرات بالاتر از میانگین متعلق به مدرک تحصیلی فوق دیپلم می‌باشد و مدارک لیسانس و دیپلم در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند و تنها (۱۴/۶۷) درصد نمرات به دو گروه نمرات پایین‌تر از میانگین در مجموع مدارک تحصیلی اختصاص یافته است.

آیا پیرامون توانمندی مربیان پرورشی با عنایت به رشته تحصیلی پاسخ دهندگان تفاوتی وجود دارد یا نه؟

نتیجه بررسی نشان داد که تفاوت بین گروهها با رشته‌های تحصیلی متفاوت در دو گروه نمرات بالاتر و پایین‌تر از میانگین از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد. سهم درصدی مربوط به رشته «علوم انسانی» در مجموع نمرات بیش از رشته‌های دیگر می‌باشد و رشته‌های «علوم پایه» و «امور تربیتی» در رده‌های بعدی جای گرفته‌اند. در مجموع رشته‌ها و نمرات بیشترین سهم درصدی به دو گروه نمرات بالاتر از میانگین اختصاص یافته است.

پیرامون این سؤال که آیا سن پاسخ‌دهندگان تأثیر در اظهار نظر آنها پیرامون توانمندی مربیان پرورشی دارد یا نه؟ حاصل بررسی نشان داد که تفاوت‌ها از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشند. به عبارتی سن آزمودنی‌ها در اظهار نظر آنها پیرامون توانمندی مربیان تأثیری نداشته است. گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ ساله بیشترین سهم درصدی پاسخ‌دهندگان را تشکیل داده‌اند و همین گروه بیشترین سهم توزیع درصدی در دو گروه نمرات بالاتر از میانگین را به خود اختصاص داده‌اند و گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ ساله‌ها در رتبه بعدی جای گرفته‌اند.

آیا بین اظهار نظر راجع به میزان توانمندی مربیان پرورشی و سوابق خدمتی گروههای پاسخ‌دهنده ارتباطی وجود دارد؟ نتیجه حاصل از آزمون آماری نشان داد که بین سوابق خدمتی گروههای پاسخ‌دهنده و اظهار نظر پیرامون توانمندی مربیان پرورشی رابطه‌ای وجود ندارد و تفاوت‌های

حاصله در بین پاسخ‌ها از لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد. در گروه نمرات بالاتر از میانگین سهم درصدی مربوط به سابقه یک تا پنج سال بیش از سوابق خدمتی دیگر می‌باشد و گروه سوابق ۱۱ تا ۱۵ سال با (۱۷/۴۹) درصد و گروه ۱۶ تا ۲۰ سال با (۱۵/۸۵) درصد در رتبه‌های بعدی جای گرفته‌اند.

پیرامون تفاوت در اظهار نظر راجع به توانمندی مربیان پرورشی با عنایت به سوابق مربیگری گروههای پاسخ‌دهنده، نتایج آزمون آماری نشان داد که تفاوت‌های گزارش شده از یک معنای آماری بهره‌مند نیستند به عبارتی سوابق مربیگری پاسخ‌دهندگان تأثیری در اظهار نظر آنها پیرامون توانمندی مربیان پرورشی نداشته است. گروه مربوط به سابقه مربیگری به میزان یک تا پنج سال در تمامی سطوح و نمرات، بالاترین درصدها را به خود اختصاص داده‌اند و کمترین سهم توزیع فراوانی و درصد به سابقه ۱۶ تا ۲۰ سال مربوط می‌شود.

آیا طی دوره‌های ضمن خدمت گروههای پاسخ‌دهنده تأثیری در اظهار نظر پیرامون میزان توانمندی مربیان پرورشی داشته است یا نه؟

نتیجه حاصل از آزمون آماری بزرگتر از مقدار گزارش شده جداول آماری در سطح رایج درصدی بوده است که نشانگر تفاوت معنادار آماری بین گروهها و پاسخ‌هاست به عبارتی وضعیت گذراندن دوره‌های ضمن خدمت گروهها در اظهار نظر آنها پیرامون میزان توانمندی مربیان پرورشی دارای تأثیر بوده است. بیشترین سهم درصدی در مجموع نمرات به دو طبقه طی دوره‌های، به تعداد یک تا دو و سه تا چهار سال اختصاص یافته است. در مجموع نمرات بالاتر از میانگین طبقه سه تا چهار سال، دارای بیشترین سهم درصدی است و پس از آن طبقه یک تا دو سال از سهم درصدی بیشتری برخوردار است.

نتایج بطور اجمال:

۱ - به اعتقاد گروههای پاسخ‌دهنده در مجموع استان‌ها مربیان پرورشی از توانمندی بالایی در اجرای برنامه‌های تربیتی برخوردارند.

۲ - در هفت استان مورد بررسی اعتقاد به توانمندی مربیان پرورشی در اجرای برنامه‌های تربیتی در حد بالایی گزارش شده است.

۳ - بین نظریات مربوط به توانمندی مربیان پرورشی در سه گروه مورد مطالعه تفاوت وجود دارد. اما در هر سه گروه اعتقاد به توانمندی مربیان پرورشی در اجرای برنامه‌های تربیتی وجود دارد.

۴ - عامل جنسیت پاسخ‌دهندگان تأثیری در اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان پرورشی نداشته است.

۵ - بین وضعیت تأهل پاسخ‌دهندگان و اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان پرورشی ارتباطی وجود ندارد.

۶ - نوع مدارک تحصیلی پاسخ‌دهندگان تأثیری در اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان نداشته است.

۷ - بین رشته‌های تحصیلی پاسخ‌دهندگان و اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان پرورشی ارتباطی وجود ندارد.

۸ - عامل سن پاسخ‌دهندگان تأثیری در اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان پرورشی نداشته است.

۹ - بین سوابق خدمتی پاسخ‌دهندگان و اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان پرورشی ارتباطی وجود ندارد.

۱۰ - بین سوابق مربیگری پاسخ‌دهندگان و اظهار نظر آنان پیرامون توانمندی مربیان پرورشی ارتباطی وجود ندارد.

۱۱ - بین دوره‌های ضمن خدمت طی شده و توسط گروههای پاسخ‌دهنده و اظهار نظر آنان پیرامون میزان توانمندی مربیان پرورشی رابطه وجود دارد.